

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління
Кафедра Фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету економіки
і управління

Віталій КАРПЕНКО
2024р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна *Фінансовий контролінг*

Освітньо-професійна програма *Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок*

Рівень вищої освіти *Другий (магістерський)*

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Сидорчук Івана Петрівна
Профайл викладача	https://fbss.khmnu.edu.ua/sydorchuk-ivanna-petrivna/
E-mail викладача(ів)	sydorchuki@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	0677780284
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=9408
Навчальний рік	2024-2025
Консультації	Очі: вівторок, 6-та пара, 4-507 онлайн: за необхідністю та попередньою домовленістю Zoom ID: 932 006 523, Пароль: 123456

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Загальний обсяг		Кількість годин							Форма семестрового контролю		
		Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Семінарські заняття	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проєкт	Курсова робота	залік	іспит
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
В	Д	4	120	54	36		18		66			+	
В	З	4	120	14	10		4		106			+	

Анотація дисципліни

Фінансовий контролінг спрямований на інформаційну підтримку управлінських фінансових рішень, які передбачають використання аспектів бюджетування, планування та прогнозування, управлінського обліку, діагностики фінансового стану, управління фінансовими ризиками підприємства та внутрішнього контролю, які у сукупності забезпечують координацію окремих підсистем управління та зорієнтовані на оптимізацію прийняття обґрунтованих фінансових рішень і зростання вартості компанії.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни. Оволодіння студентами базовими знаннями з організації фінансового контролінгу, опанування методів і прийомів функціональної підтримки управління витратами, вартістю, рентабельністю та фінансовими результатами підприємства; набуття практичних навичок прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі інформації контролінгової системи.

Завдання дисципліни. Вивчення сутності, цілей та засад контролінгу, організації контролінгу, оволодіння імплементацією інструментів оперативного і стратегічного контролінгу, постановкою систем управління витратами та вартісно-орієнтованого менеджменту, а також сучасними методами оцінювання результативності та фінансової діагностики підприємства.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має знати основні концепції і методології фінансового контролінгу; відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для здійснення фінансового контролінгу; здійснювати фінансову діагностику та моніторинг результативності діяльності підприємств; обґрунтовувати вибір управлінських рішень та оцінювати їх ефективність з урахуванням результатів здійснення фінансового контролінгу в сфері бізнесу.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Фінансовий контролінг як основа ефективного управління підприємством.		Опрацювання лекційного матеріалу Т1 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 7-15; 2 с. 7-21; 3 с. 15-33; 4 с. 10-19]
2	Фінансовий контролінг як основа ефективного управління підприємством.	Фінансовий контролінг як основа ефективного управління підприємством.	Опрацювання лекційного матеріалу Т1 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 7-15; 2 с. 7-21; 3 с. 15-33; 4 с. 10-19]
3	Методичні засади організації фінансового контролінгу на підприємстві.		Опрацювання лекційного матеріалу Т2	4	[1 с. 121-128; 3 с. 34-52; 4 с. 39-48]
4	Методичні засади організації фінансового контролінгу на підприємстві.	Методичні засади організації фінансового контролінгу на підприємстві.	Опрацювання лекційного матеріалу Т2 та підготовка до практичних занять, підготовка до тестування з Т1-2	4	[1 с. 121-128; 2 с. 28-47; 3 с. 34-52; 4 с. 39-48]
5	Концептуальні положення контролінгу витрат у системі фінансового управління підприємством.		Опрацювання лекційного матеріалу Т3 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 133-151; 2 с. 28-47; 3 с. 97-107; 4 с. 26-33]
6	Концептуальні положення контролінгу витрат у системі фінансового управління підприємством.	Концептуальні положення контролінгу витрат у системі фінансового управління підприємством.	Опрацювання лекційного матеріалу Т3 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 133-151; 3 с. 97-107; 4 с. 26-33]
7	Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності та системи мотивації.		Опрацювання лекційного матеріалу Т4 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 39-47; 2 с. 53-63; 3 с. 74-93; 4 с. 78-83]
8	Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності та системи мотивації.	Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності та системи мотивації.	Опрацювання лекційного матеріалу Т4 та підготовка до практичних занять, підготовка до тестування з Т3-4	4	[1 с. 39-47; 2 с. 53-63; 3 с. 74-93; 4 с. 78-83]
9	Економічне обґрунтування управлінських рішень в контролінгу.		Опрацювання лекційного матеріалу Т5 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 71-83; 3 с. 173-182; 4 с. 78-83]
10	Економічне обґрунтування управлінських рішень в контролінгу.	Економічне обґрунтування управлінських рішень в контролінгу.	Опрацювання лекційного матеріалу Т5 та підготовка до практичних занять	4	[1 с. 71-83; 3 с. 173-182; 4 с. 78-83]
11	Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного фінансового управління.		Опрацювання лекційного матеріалу Т6 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 152-161; 2 с. 138-147; 3 с. 108-128; 4 с. 162-168]
12	Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного фінансового управління.	Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного фінансового управління.	Опрацювання лекційного матеріалу Т6 та підготовка до практичних занять, підготовка до тестування з Т5-6	4	[1 с. 152-161; 2 с. 138-147; 3 с. 108-128; 4 с. 162-168]
13	Методологія стратегічного контролінгу на підприємстві.		Опрацювання лекційного матеріалу Т7 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 152-161; 3 с. 128-137; 4 с. 98-115]
14	Методологія стратегічного контролінгу на підприємстві.	Методологія стратегічного контролінгу на підприємстві.	Опрацювання лекційного матеріалу Т7 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 152-161; 3 с. 128-137; 4 с. 98-115]
15	Сутність та особливості контролінгу інвестиційних проектів.		Опрацювання лекційного матеріалу Т8 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 71-83; 3 с. 138-163; 4 с. 124-143]
16	Сутність та особливості контролінгу інвестиційних проектів.	Сутність та особливості контролінгу інвестиційних проектів.	Опрацювання лекційного матеріалу Т8 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 71-83; 3 с. 138-163; 4 с. 124-143]
17	Контролінг фінансових ризиків підприємства		Опрацювання лекційного матеріалу Т9 та підготовка до практичних занять	3	[1 с. 84-101; 3 с. 101-107; 4 с. 60-67]
18	Контролінг фінансових ризиків підприємства	Контролінг фінансових ризиків підприємства	Опрацювання лекційного матеріалу Т9 та підготовка до практичних занять, підготовка до тестування Т7-9	4	[1 с. 84-101; 3 с. 101-107; 4 с. 60-67]

Примітка. * Лекції проводяться щотижня по дві години * Практичні заняття проводяться по чисельнику або знаменнику по дві години

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу з дисципліни відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, домашні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відзвітувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. Термін виконання практичних завдань та кейсів на практичному занятті вважається своєчасним, якщо здобувач виконав їх на наступному занятті після отримання завдання. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>): розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»).

Здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни можуть користуватись власними пристроями (ноутбуками, планшетами, смартфонами). Власними пристроями можна користуватися як для роботи в системі Moodle, так і для доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів, які необхідні для виконання практичних занять.

Під час роботи над практичними завданнями та кейсами студент має дотримуватися політики доброчесності, яка викладена у Кодексі академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету (<https://vzia.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>). У разі виявлення плагіату здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має виконати завдання за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною **чотирибальною** шкалою і виставляється в електронному журналі обліку успішності. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих студентом **позитивно**, з урахуванням коефіцієнта вагомості і розраховується в автоматизованому режимі за відповідною програмою. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням. Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. Захист курсового проекту здійснюється публічно перед комісією, призначеною зав. кафедри, у строки, встановлені графіком.

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і зміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки .
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних завдань; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо.

	Відповідь студента будується на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)
	Усне опитування, розв'язування практичних завдань (обов'язковий мінімум оцінок – 4)	Тестовий контроль	
Т. 1-9	Т. 1-5	Т. 6-9	Т. 1-9
ВК: 0,5	ВК: 0,2		ВК: 0,3
			ВК: 0

Умовні позначення: Т – тема дисципліни; ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна робота		Семестровий контроль (залік)
	Тестовий контроль	Контрольна робота	
1	2	Якість виконання	Оцінка за захист
ВК: 0,4		ВК: 0,3	ВК: 0,3
			ВК: 0

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом (може бути інший варіант). Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Відповідність набраних балів за тестове завдання вітчизняній оцінці

Сума балів за тестове завдання	1–10	11–12	13–15	17-20
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин (для закритої форми тестів – по одній хвилині на кожне завдання). Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. При цьому усі графи для відповідей мають бути заповнені цифрами, що відповідають правильним, на погляд студента, відповідям. Через 20 хвилин студенти здають викладачу завдання з талонами відповідей. Викладач на наступному занятті оголошує результати тестування. Тестування студент може також пройти і в он-лайн режимі в модульному середовищі Moodle. При отриманні негативної оцінки, тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання кейсів

Максимальний бал за відмінне розв'язання кейсу складає 10 балів. Здобувач отримує бали відповідно до ієрархії, як результат виконання визначених у кейсі завдань:

Критерії відповіді	Сума балів за завдання	Оцінка
Уміння чітко виявляти проблеми, ґрунтовні оригінальні пропозиції щодо вирішення проблемної ситуації, заданої у кейсі, висока спроможність застосування здобутих теоретичних знань з дисципліни у практичних ситуаціях, використання цікавого додаткового фактичного матеріалу (наприклад, статистичних даних для обґрунтування власної позиції), уміння логічно, послідовно викладати своє бачення у процесі обговорення, здатність якісно подавати свою позицію у різних формах.	8-10	5
Уміння чітко виявляти проблеми, наявні пропозиції щодо вирішення проблемної ситуації, заданої у кейсі, наявність у відповіді теоретичних знань з дисципліни у практичних ситуаціях, уміння викладати власне бачення у процесі обговорення, результат виконання поданий у заданій формі.	5-7	4
Пропозиції, що частково вирішують проблемну ситуацію, задану у кейсі, присутність у відповіді теоретичних знань з дисципліни, але допущені суттєві недоліки щодо обґрунтування позиції, мови викладу, форм подання.	3-4	3
Пропозиції, що або взагалі не мають стосунку до вирішення проблеми або частково вирішують проблемну ситуацію, задану у кейсі, слабка присутність у відповіді теоретичних знань з дисципліни, допущені суттєві недоліки щодо обґрунтування позиції, що ставлять її під сумнів, мова викладу та форми подання лише частково відповідають професійному рівню або взагалі не відповідають.	0-2	2

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
		Бали	Опис	
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Сутність, необхідність та основні складові фінансового контролінгу.
2. Функції і завдання контролінгу.
3. Основні етапи розвитку: історична довідка.
4. Види та інструментарій контролінгу.
5. Концептуальні положення ефективної організації системи фінансового контролінгу на підприємстві.
6. Формування організаційної структури системи фінансового контролінгу на підприємстві.
7. Професійні та особистісні якості контролера.
8. Фази й темпи впровадження контролінгу на підприємстві.
9. Сутність контролінгу управління витратами та його роль в ухваленні фінансових рішень.
10. Бюджетування в системі фінансового контролінгу.
11. Сутність контролінгу управління витратами та його роль в ухваленні фінансових рішень.

12. Моделі показників оцінювання результатів діяльності підприємства.
13. Система базових показників.
14. Системи та моделі мотивації працівників.
15. Мотиваційні механізми у системі фінансового контролінгу.
16. Критерії та принципи оцінювання ефективності обґрунтування управлінських рішень.
17. Підходи до обґрунтування та вибору управлінських рішень.
18. Принципи прийняття управлінських рішень за умов економічного ризику.
19. Прийняття фінансових рішень.
20. Сутність і призначення стратегічного фінансового контролінгу.
21. Порівняльна характеристика стратегічного і оперативного контролінгу.
22. Стратегічний аналіз підприємства.
23. Система раннього попередження і реагування як елемент стратегічного контролінгу.
24. Методичні аспекти стратегічного фінансового контролінгу на підприємстві.
25. Інструментарій стратегічного фінансового контролінгу.
26. Система збалансованих показників у функціонуванні стратегічного фінансового контролінгу.
27. Практична реалізація підходу щодо формування системи збалансованих показників.
28. Теоретичні основи інвестиційного контролінгу.
29. Завдання контролінгу інвестицій.
30. Критерій оцінки інвестиційних проектів в контролінгу.
31. Аналіз існуючих підходів до формування інвестиційного портфеля підприємства на основі контролінгових досліджень.
32. Теоретичні основи контролінгу фінансових ризиків.
33. Основні етапи процесу контролінгу ризиків.
34. Методичні основи прогнозування та аналізу ризиків.
35. Методичні підходи до нейтралізації ризиків як складової фінансового контролінгу.

Основна література

1. Фінансовий менеджмент і контролінг у сфері бізнесу : навчальний посібник / І. В. Журавльова, Н.В. Сабліна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 174 с.
2. Фінансовий контролінг : навчальний посібник / Н. В. Сабліна, Т. Б. Кузенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 161 с.
3. Фінансовий контролінг : навч. посіб. / Л. О. Птащенко, В. В. Сержанов.– К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 344 с.
4. Навчально-наочний посібник з дисципліни «Фінансовий контролінг» / Корбутяк А.Г., Єрмічук Н.І. – Чернівці, Вид-во ЧНУ, 2017. – 115 с.

Додаткова література

1. Контролінг : навч. посіб. / І. Г. Брітченко, А. О. Князевич. – Рівне : Волинські обереги, 2015. – 280 с.
2. Контролінг в управлінні підприємством : навч. посіб. / Піжук О. І., Бодров В. Г., Минчинська І. В. ; за заг. ред. О. І. Піжук; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т держ. фіск. служби України, 2019. - 441 с.
3. Бюджетно-податкова політика активізації підприємництва в Україні: кол. моногр. / [Ситник Н.С., Ватаманюк-Зелінська У.З., Стасишин А.В., Герасименко О.В. та ін.]; під заг. ред. д.е.н. Ситник Н.С. – Львів : «Сполом», 2016. – Ч.1. – 412 с.
4. Сидорчук І. П. Теоретико-методичні засади управління фінансовим потенціалом підприємства // Modeling the development of the economic systems. - 2024. - № 1. – С. 41-47.
5. Сидорчук І. П. Роль та особливості фінансового планування в діяльності підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 6 (Том 1). – С. 190-195.
6. Сидорчук І. П. Систематизація теоретико-методологічних підходів до формування, реалізації та моделювання стратегій управління інноваційним розвитком та фінансово-економічною безпекою підприємницьких структур / І. Сидорчук // Modeling the development of the economic systems. – 2021. – № 2. – С. 33-39.

Розробники

к.е.н. Іванна СИДОРЧУК

Погоджено

Гарант ОП

к.е.н., доцент Інна ДОЦЕНКО

Зав. кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, д.е.н., професор Ніла ХРУЩ